

Sdílení dobré praxe škol v území MAP

Pracovní skupina pro čtenářskou gramotnost a rozvoj potenciálu každého žáka

Tento dokument vznikl v rámci projektu MAP II ORP Příbram

Registrační číslo: CZ.02.3.68/0.0/0.0/17_047_0011094

Verze č.2

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MĚSTO PŘÍBRAM

Obsah

Úvod	2
1. Obecné informace o čtenářské gramotnosti.....	3
2. Seznam místních lídrů čtenářské gramotnosti.....	5
Mateřské školy	5
Základní školy	5
3. Shrnutí dobré praxe na školách v území	6
Mateřské školy	6
Základní školy	6
4. Příležitosti k zlepšení na školách v území.....	7
Mateřské školy	7
Základní školy	7
5. Knihovna.....	8
6. Zmapování dalších metod/příkladů dobré praxe pro školy	9
Brainstorming.....	10
V-CH-D	13
Alfa box.....	15
Podvojný deník	19
Párové čtení.....	21
Klíčová slova – myšlenková mapa	22
I.N.S.E.R.T. značky.....	25
Čtení s předvídáním.....	30
5-4-3-2-1	37
Pětilístek	40
Tenis	42
7. Hry a pomůcky na podporu čtenářské gramotnosti.....	44

Úvod

Dokument byl vytvořen v rámci projektu MAP II ORP Příbram registrační číslo: CZ.02.3.68/0.0/0.0/17_047_0011094. První verzi dokumentu schválil Řídící výbor MAP II ORP Příbram dne 25. 5. 2021.

Příručku vytvořila Pracovní skupina pro čtenářskou gramotnost a rozvoj potenciálu každého žáka (PS), která je složena z pedagogů pracujících v MŠ a ZŠ v území ORP Příbram, členem je také pracovnice knihovny Jana Drdy Příbram. Dokument přináší soubor poznatků a profesních zkušeností z praxe.

V první kapitole je stručně popsáno, co je čtenářská gramotnost z pohledu PS. V kapitolách 2 a 3 jsou shrnuty informace z dotazníkového šetření škol v území. Toto dotazování probíhalo na konci roku 2019 přes školní koordinátory jednotlivých škol. Dále dokument navazuje stručným popisem spolupráce knihovny s MŠ a ZŠ. V následující kapitole si členi PS vybrali dle jejich názoru nejpoužívanější metody, které podporují rozvoj čtenářské gramotnosti. Jednotlivé metody jsou v navazujících podkapitolách popsány a je k nim vytvořen i pracovní list a ukázková lekce, jak je vhodně využít v praxi (vyučovací hodině). Ke každé metodě byly vybrány zdroje pro další rozšíření informací a získání více poznatků. Poslední kapitolu tvoří seznam pomůcek a her, které mohou děti motivovat k dalšímu zájmu o čtenářskou gramotnost.

1. Obecné informace o čtenářské gramotnosti

Ačkoli se pojem čtenářská gramotnost v českých školách skloňuje více jak dvacet let k dnešnímu dni nemá jednotnou a ustálenou definici. Na čem se však všichni odborníci a učitelé shodnou je, že čtenářská gramotnost patří mezi základní vybavenost každého člověka a že je potřeba ji rozvíjet od raného věku. Čtenářskou gramotnost totiž nelze chápat pouze jako osvojení dovednosti čtení.

Čtenářská gramotnost zahrnuje i:

- schopnost porozumět různým typům textů, přemýšlet o jejich smyslu a umět je převyprávět, vybrat podstatné informace, zamyslet se nad jejich obsahem,
- rozšiřování slovní zásoby prostřednictvím knih a textů,
- schopnost vyjadřovat se v různých situacích,
- získávání všeobecného přehledu,
- zvykání si na gramatická pravidla,
- vyvozování závěrů z přečteného a posuzování textů z různých hledisek,
- sledování záměru autora textu,
- připravenost sdílet prožitky z přečteného textu s dalšími čtenáři,
- schopnost využívat čtení k seberealizaci a vlastnímu rozvoji aj.

Měli bychom mít na paměti, že předpokladem pro rozvíjení čtenářské gramotnosti je potěšení z četby, vnitřní potřeba číst a pěstování vztahu ke knize. Nesmíme zapomínat, že čtení je radost a zábava. A že je nutné motivovat tak, aby dítě četlo s potěšením, pravidelně a rádo. Zde sehrává klíčovou roli nejen rodina a škola, ale zájem o čtení mohou také podpořit prarodiče, kamarádi, knihovny, osobní zájmy a nejrůznější projekty zabývající se podporou a rozvojem čtenářství.

Čtenářskou gramotnost můžeme rozvíjet již v raném dětství – hovoříme o tzv. čtenářské pregramotnosti. V předškolním vzdělávání můžeme čtenářskou gramotnost rozvíjet četbou a poslechem příběhů, dramatizací pohádek, přípravou čtenářsky podnětného prostředí (dětská knihovnička, koutky s časopisy), návštěvou divadelních představení, při každodenních společných hrách s říkadly a písničkami.

Ve školním prostředí by se čtenářská gramotnost měla rozvíjet napříč všemi vyučovacími předměty, nejen během hodin českého jazyka, literatury a čtení. Právě předměty jako např. zeměpis, dějepis či přírodovědné předměty jsou na práci s textem a jeho porozumění jako stvořené. Proto by ve

vyučovacích hodinách neměla být práce s textem omezena jen na práci s učebnicí a vytváření výpisků do sešitu. Je mnoho metod – např. metody RWCT (reading and Writing for Critical Thinking - čtením a psaním ke kritickému myšlení), které by měly být standardním nástrojem, jak nenásilně, zábavně a efektivně rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

2. Seznam místních lídrů čtenářské gramotnosti

PS se zabývala identifikací místních lídrů a jejich zapojením do práce a dalších aktivit v území ORP Příbram, dle doporučení aktérů v území byli vybráni tito lidé.

Mateřské školy

Mateřská škola, Příbram VII, Jana Drdy 496 – Mgr. Jana Šille

Mateřská škola Čenkov – Bc. Dana Chvojková

Mateřská škola Drahlín – Bc. Ludmila Řečková

Mateřská škola Rybička, Příbram II – Ing. Jana Poskočilová

Základní školy

ZŠ a MŠ Jince – Mgr. Ivana Chocholová

Základní škola Bohutín – Mgr. Jitka Mrázová

Waldorfská škola Příbram – mateřská škola, základní škola a střední škola – Mgr. Jitka Zemánková Tejkalová

3. Shrnutí dobré praxe na školách v území

Informace jsou čerpány z dotazníkového šetření škol MŠ, ZŠ a ZUŠ v území ORP Příbram, které probíhalo na konci roku 2019.

Z výčtu aktivit, kterými se jednotlivé školy prezentovaly v dotazníkovém šetření, může být mnoho aktivit do budoucna inspirativních pro ostatní školy.

Ve výčtu se objevily i metody individuálního přístupu k žákům – doučování, třídní workshopy a jednoduché třídní projekty.

Mateřské školy

- Příprava divadla na zahradní slavnosti
- Zapojení škol do projektů podporujících čtenářskou gramotnost
- Zvýšení zájmů dětí o knížky
- Zapojení do projektů se ZŠ
- Uspořádání akcí v rámci tradic a zvyků (projektové dny ve spolupráci s rodiči)
- Některé děti se staly pravidelnými návštěvníky knihovny
- Společné dílny pro rodiče s dětmi – výroba vlastní knihy či leporela

Základní školy

- Zavádění čtenářských dílen
- Čtenářské kluby
- Práce s metodami RWCT
- Akce na podporu čtenářství (Noc s Andersenem, Celé Česko čte dětem, Čtení pomáhá, Den poezie, Rosteme s knihou, Březen – měsíc knihy, Klub mladých čtenářů, Slavnost slabikáře)
- Zapojení žáků do literárních soutěží (tvůrčí psaní, recitační soutěže)
- Obnova školních knihoven, průběžné doplňování knižního fondu, výpůjční služby
- Spolupráce s knihovnami, pasování na čtenáře (Už jsem čtenář)
- Průběžné vzdělávání pedagogů v ČG
- Vydávání školního časopisu

4. Příležitosti k zlepšení na školách v území

Školy v území jsou si vědomy, že existují další možnosti a nástroje, pomocí nichž lze čtenářskou gramotnost rozvíjet. Bohužel, ne vždy mají školy ideální podmínky pro uskutečňování svých záměrů. Často schází vhodné prostory, patřičné vybavení, odborně proškolení pedagogové či schází součinnost rodiny dítěte/žáka. Jak vyplynulo z realizovaného dotazníkového šetření, je potřeba se zaměřit na následující oblasti.

Mateřské školy

- Větší spolupráce s rodiči/prarodiči (ukázkové lekce, semináře/webináře)
- Více zapojovat děti do hraných pohádek
- Rozšiřovat dětské knihovny
- Častější spolupráce s knihovnou
- Používání nových metod čtenářské pregramotnosti
- Realizace projektů (Čtení školáků ve školce)

Základní školy

- Zřízení zázemí pro čtení - čtecího koutku, odpočinkové místnosti
- Čtení spojit s pocitem úspěchu - soutěže, kvíz
- Druhá šance pro staré knížky
- Kniha a film, audiokniha, diskuse /vyjádření názoru/
- Čtení nejenom knížky, ale i digitálních médií, zlepšovat schopnost rozlišit nepravdivé zprávy od skutečných - kritické myšlení
- Spojit čtení s nějakým rituálem- např. u svačiny, cesta do školy (ve vlaku, v autobuse aj.)
- Zavádění metod vedoucích k rozvoji čtenářské gramotnosti

5. Knihovna

Knihovna nabízí služby pro ZŠ i MŠ na podporu čtenářství a zájmu o čtení:

- seznámení s knihovnou (exkurze) - děti se v rámci návštěvy seznámí s prostředím knihovny a zjistí, jak to v knihovně funguje a jak se stát čtenářem
- knihovnické informační lekce - děti se naučí orientovat v knihovně (vyhledat konkrétní knihu, knihy na dané téma ap.), orientace v knihách
- tematické lekce - program zaměřený na určité téma s využitím knih
- společné interaktivní čtení doplněné o zábavné aktivity (hádky, tvoření, dramatizace ap.)
- hodina v knihovně - netradiční vyučování v prostorách knihovny, hodinu si vede učitel, knihovník zajistí zdroje (knihy, časopisy, hry) podle zadaného tématu
- už jsem čtenář - Knížka pro prvňáčka - projekt pro prvňáčky ZŠ - cyklus 5 návštěv završený pasováním na čtenáře a předáním knižního daru
- I v odpoledních hodinách je možné vypravit se do knihovny a poznat, jak to vypadá, když knihovna ožije čtenáři: pro družiny připravuje zábavné odpolední čtení a tvoření.
- Velkou akcí na podporu čtenářství je samozřejmě tradiční Noc s Andersenem, dále Týden knihoven, Den pro dětskou duši, Březen - měsíc čtenářů a knih.

6. Zmapování dalších metod/příkladů dobré praxe pro školy

V této kapitole jsou navrženy možnosti zpracované členy Pracovní skupiny pro čtenářskou gramotnost a rozvoj potenciálu žáka, jak vhodně využívat některých metod a aktivit pro práci s textem a rozvíjet tak čtenářskou gramotnost žáků. Existuje celá škála metod a principů rozvíjející čtenářskou gramotnost. V této kapitole jsou nabízeny jen takové, které jsou využívány nejen samotnými členy pracovní skupiny, ale které objevily se i v dotazníkovém šetření jako hojně využívané metody na jednotlivých školách. Popisované metody jsou pro větší přehlednost rozděleny do několika kategorií. U každé metody je následně na ukázkové lekci či pracovním listu rozepsán konkrétní postup, zmíněny výhody či úskalí metod, odkazy na další zdroje, popřípadě jsou nastíněny různé obměny.

Brainstormingové metody

- Klasický brainstorming

Kognitivní metody

- Metoda V-CH-D
- Alfa box

Metody práce s textem, porozumění textu:

- Podvojný deník
- Párové čtení
- Klíčová slova
- INSERT značky
- Čtení s předvídáním
- 5-4-3-2-1
- Pětílístek

Komunikační metody

- Tenis

Brainstorming

Výraz „brainstorming“ můžeme volně přeložit jako “burzu dobrých nápadů.” Je to skvělá metoda, protože ji můžeme použít ve všech předmětech, ročnících a v různých fázích učení. Můžeme ji použít i jako úvodní aktivitu, která se může, ale i nemusí, bezprostředně týkat tématu hodiny. Pomáhá nám navázat kontakt se žáky, aktivizovat je zábavnou formou a probudit jejich zájem o konkrétní učivo, text. Je to činnost, během níž si žáci sepisují vše, co vědí, nebo si myslí, že o daném tématu ví. Mohou pracovat sami nebo spolupracovat s učitelem:

- Učitel seznámí všechny žáky s pravidly brainstormingu.
- Učitel určí moderátora a zapisovatele.
- Úlohou moderátora je dohlížet na dodržování pravidel a aktivovat otázkami ostatní.

Základní pravidla:

- Zákaz kritiky
- Uvolnění fantazie
- Shromáždění co největšího počtu nápadů
- Vzájemná inspirace
- Úplná rovnost všech účastníků

Brainstorming má dvě fáze: **kreativní a logickou.**

Cílem první fáze je vyprodukovat co největší množství nápadů na dané téma, které učitel napíše na tabuli. Žáci sdílejí náměty, myšlenky, volné asociace, témata, věty aj., zkrátka všechno, co je napadne. Nikdo při tom nesmí nápady kritizovat, cenzurovat, posuzovat nebo se jim vysmívat. Každý nápad bez výjimky je zapsán. Tady platí: čím více nápadů, tím lépe. První nápady bývají racionální a konvenční. Postupně žáci nabírají odvalu a přicházejí s novými netradičními náměty. Zápis probíhá do té doby, než se všechny nápady vyčerpají, nebo než uplyne předem nastavený časový limit.

Následně lze společně vypracovat organizační struktury, aby bylo možné shrnout myšlenky žáků. Například nápady lze třídit podle podobností nebo zastřešujících témat. Od této chvíle je také povolena kritika a nepoužitelné nápady mohou být smazány.

Variant, jak můžeme brainstorming realizovat, je celá řada. V době online vyučování se může odehrávat i na digitální platformě – Mentimeter. Mentimeter je velmi snadno pochopitelný

a interaktivní, na internetu jsou dostupná instruktážní videa, jak s Mentimetrem pracovat. Je to anglická webová aplikace, která umožňuje interaktivní zaznamenávání údajů, slov v reálném čase. Jediné, co musíte udělat, je zaregistrovat účet, abyste mohli aplikaci využívat. Posléze žáci přejdou na www.menti.com, zadají kód uvedený v průzkumu a mohou začít odesílat své výsledky. Nebo jim pošlete link a mohou pracovat.

Výhody metody:

- Rychle vytváří mnoho nápadů
- Možnost popustit uzdu vlastní fantazii, která vede žáky k originálním myšlenkám
- Vede k vzájemné inspiraci žáků
- Rozvíjí tvořivost
- Pomáhá žákům zbavit se některých psychických bloků a trémy
- Není nutná přílišná příprava (použít lze např. Mentimetr)
- Anonymita

Nevýhody metody:

- Náročnější využití v početné třídě
- Následná práce může být časově náročná, pokud existuje velké množství nápadů
- Někteří žáci nemusí být dostatečně zapojeni
- Při využití digitální platformy nutnost připojení k internetu

Příklady:

- Co se vám vybaví, když se řekne...
- Co se stane, když...

Verben

Obrázek 1- Příklad brainstorming

Zdroje:

- Čapek, R. Moderní didaktika Lexikon výukových a hodnoticích metod. Praha: Grada, 2015.
- Lokšová, I., Lokša, J. Tvořivé vyučování. Praha: Grada, 2003.
- <https://www.youtube.com/watch?v=nW-883pkfFs>
- <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1762/brainstorming-a-myslenkove-mapy.html/>
- Turek, I. Didaktika. Bratislava: IURA Edition, 1. vyd., 2008. ISBN 978-80-8078-198-9.

V-CH-D

Vím – Chci vědět – Dozvěděl jsem se

Tato metoda probíhá v několika krocích:

- Učitel seznámí žáky se zvoleným tématem a ti si připraví tabulku V-Ch-D (viz vzor)

Vím	Chci vědět	Dozvěděl jsem se

- Učitel vyzve žáky, aby si samostatně do prvního sloupce „V = vím“ zapsali vše, co o tématu vědí, co si myslí, že vědí, co je napadne – individuální brainstorming.
- Další krok probíhá formou brainstormingu ve dvojici. Žáci si vzájemně sdílejí, co zapsali. Současně si do vlastní tabulky (stále do sloupce „Vím“) mohou doplnit to, co jim připadá zajímavé ze spolužákových poznámek. Společně promýšlejí a zapisují co nejvíce otázek k tématu do sloupce „Ch = Chci vědět“.
- Učitel vyzve žáky, aby se podělili o své poznatky. V tuto chvíli učitel nesdílí žádné nové informace, neodpovídá na jejich otázky.
- Učitel rozdává žákům text. Žáci si text přečtou a do třetího sloupce „D = Dozvěděl jsem se“ si zapisují, co se dozvěděli nového. Snaží se odpovědět na některé otázky, které si zapsali.
- Někteří žáci přečtou své zápisy. Ostatní mohou ještě doplnit, upřesnit odpovědi.

Pomocí metody V-CH-D žáci sdělují, co o tématu vědí, kladou si otázky a hledají odpovědi.

Ukázka:

Tématem je svět vytvořený od známé a mezi dětmi velmi oblíbené spisovatelky J.K. Rowlingové. Místo Harryho Pottera se však zaměříme na tajemná a podivná zvířata tohoto kouzelného světa.

Na pomoc si vezmeme knihu: ROWLING, J. K., Newt SCAMANDER a J. K.
ROWLING. *Fantastická zvířata a kde je najít*. 4. vydání. Ilustroval Olivia LOMENECH GILL, přeložil Pavel MEDEK, přeložil Petr ELIÁŠ, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2017. ISBN 978-80-00-04752-2.

Kdo je akromantule a hypogryf?

Vypracovala: žákyně 3. třídy

Vím:	Chci vědět:	Dozvěděl jsem se:
Akromantule je obrovský pavouk. Hypogryf je smíchanina koně a ptáka. Akromantule se bojí baziliška. Aby ti hypogryf něco neudělal, musíš se před ním poklonit.	Jak moc je akromantule nebezpečná? Kolik má akromantule očí? Hypogryf je smíchaný kůň a pták. Který druh ptáka to je? Co jí hypogryfové?	Akromantule je jeden z nejnebezpečnějších kouzelných tvorů. Má osm očí a mluví lidskou řečí. Vyhlediteli ji kouzelníci, aby jim hlídala obydlí a poklady. Hypogryf má hlavu obrovského orla. Stavějí si hnízda, snesou jedno vejce a za den se vyklubne mládě. Jedí hmyz, ptáky a drobné savce.

Obrázek 2- příklad V-CH-D

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Alfa box

Metoda Alfa box patří mezi kognitivní metody. Metoda rozvíjí nejen rozumové, ale i komunikační schopnosti žáka, podporuje u žáků samostatnost v rozhodování a týmovou spolupráci. Metodu Alfa box lze použít ve všech třech fázích učení dle modelu E-U-R (Evokace – Uvědomění – Relaxace). Aktivita může mít řadu obměn (viz ukázková lekce).

Čapek ve své knize Moderní didaktika vysvětluje metodu následovně. Učitel si předem na tabuli připraví tabulku a žáky rozdělí do několika menších skupin. Na tabuli napíše otázku/téma/pojem, který je stěžejní pro následující práci. Následně představí i tabulku a samotnou metodu. Úkolem žáků je k jednotlivým písmenům abecedy připisovat pojmy, komentáře, tvrzení, otázky apod., které se jim vybavují v souvislosti s tématem a začínají příslušným písmenem abecedy. Aktivitu provádí ve skupinách na vlastní tabulce. Není podmínkou zaplnit všechna pole (je možné použít tzv. žolíka – žák napíše pojem od libovolného písmene). Časový limit na práci se pohybuje v závislosti na obtížnosti tématu, z pravidla 20 – 30 min. Poté třída/skupina/jednotlivci vybírají jednotlivé pojmy a zapisují je na centrální alfa box na tabuli. Učitel jej pak přečte a klade k němu otázky, ptá se na vysvětlení, přidává postřehy.

Obrázek 3- Příklad Alfabox

Obrázek 4- Příklad Alfabox

Zdroje:

- ČAPEK, R. Moderní didaktika (Lexikon výukových a hodnotících metod). Praha: Grada, 2015, 1. vyd. 624 s. ISBN: 978-80-247-3450-7
- <https://www.zs-mozartova.cz/alfabox-v-5-b-1443/>
- <https://zsskalova.cz/2020/05/15/jak-to-jde-v-1-a/alfabox-den-zeme/>
- <https://liborkyncl.estranky.cz/clanky/metody-rwct/alfa-box.html>
- <https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2966/priloha1.pdf>
- <https://www.zs-mozartova.cz/alfa-box-5-a-1591/>
- https://kritickemysleni.cz/wp-content/uploads/2020/05/Kriticke_listky_8.pdf

ALFA BOX (ukázková lekce)

Předmět: Přírodověda

Téma: Lidské tělo v pohybu – shrnutí učiva

Ročník: 5.

Pomůcky:

- Učebnice přírodovědy (Přírodověda 5, učebnice pro 5. ročník základní školy, Nakladatelství Nová škola Brno, 2014, s. 53 – 55)
- Velký arch papíru s navrženými písmeny (dobře poslouží i školní tabule s nakreslenou tabulkou 5x4)
- Lepící bločkové barevné papírky (sticky notes)
- Fixy (křída)

Cíl: Tříděním pojmů a jejich prezentací si žák upevní informace o kosterní a svalové soustavě a používá odborná slova související s lidským tělem.

Dílčí úkoly pro žáky:

- Čtení textu
- Výběr pojmů dle zadaného písmena (soustředí se na klíčová slova)
- Interpretace pojmů
- Prezentace a vysvětlení pojmů

Př. Písmeno **M** – **mícha** (trubice v páteři, která spolu s mozkem tvoří centrální nervovou soustavu, vedou v ní nervy)

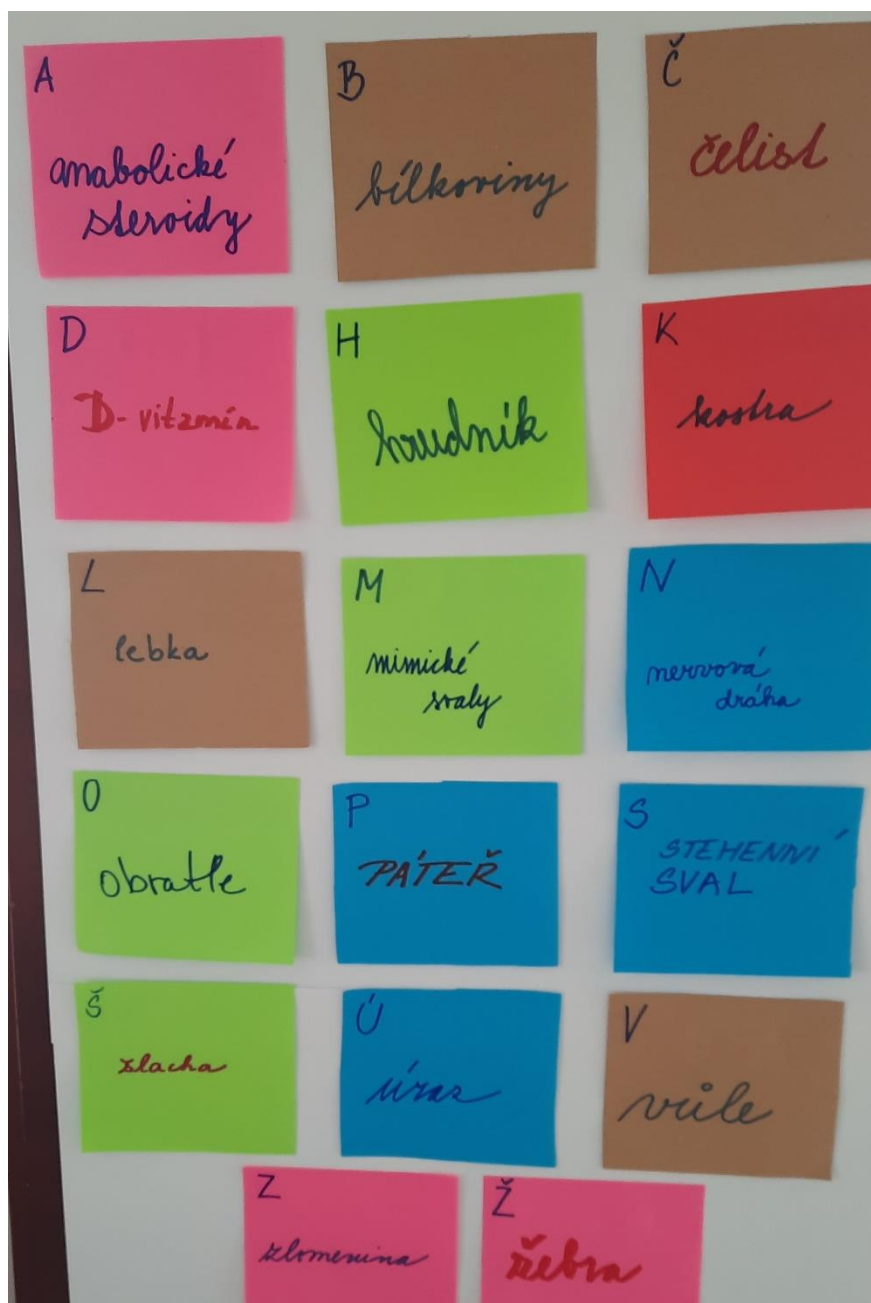
Postup:

- Žáky rozdělíme do 3 – 4členných skupin
- Všichni žáci pracují se stejným textem v učebnici
- Každá skupina dostane přidělený počet písmen
- Žáci ve skupině čtou společně text po odstavcích
- Žáci společně vybírají vhodný pojem, který po společné úvaze zapíší/nezapíší na papírek (podmínkou je, že žáci pojmu rozumí a dokáží ho interpretovat)
- Po skončení práce každá skupina prezentuje své zvolené pojmy a lepí je na velký arch nalepený na tabuli, či zapisuje na tabuli do připravené tabulky
- Po dokončení mohou skupiny navrhopvat další slova, která byla jinými skupinami opomenuta, popř. doplňují pojmy, které se v textu neobjevují, ale s tématem souvisí

Modifikace:

- Všechny skupiny mají stejná písmena.
- Každá skupina pracuje s různým typem textu na stejné téma (zmiňovaná učebnice, článek z populárně naučného časopisu, reklamní leták na léčivé přípravky, aj.).
- Lze použít všechna písmena z abecedy. Pokud některá zůstanou volná, doplní je sám učitel.
- Každá skupina má svůj arch papíru, po zaplnění všech polí skupiny obchází jednotlivé archy, volí nejvhodnější pojem a po diskuzi ho přenáší do centrálního alfa boxu.

Obrázek 5- Příklad Alfabox

Podvojný deník

Metoda podvojného deníku umožňuje čtenářům písemně reflektovat text. V průběhu čtení je čtenář vnímavý vůči vlastním citovým i myšlenkovým reakcím. Cílem je propojovat text se svými vlastními vědomostmi, prožitky, asociacemi a ty nejsilnější si zapsat. Vhodné je dělat si zápisky již v průběhu četby, nikoliv až na závěr.

Volnou stránku papíru rozdělíme svislou čarou na dvě poloviny. Na levou stranu žáci vypisují z textu pasáže, věty, které je zaujaly nebo na ně zapůsobily (může se jednat o připomenutí vlastního zážitku, nesouhlas s textem, zaujetí apod.). Na pravou stranu si žáci zaznamenávají souvislým textem svůj komentář. Neměly by to být pouze body, ale z důvodu lepší práce s myšlenkami celé věty. Své zápisky si mohou děti sdělovat ve dvojicích nebo i v celé skupině. Prostřednictvím diskuse si mohou žáci srovnávat odlišné či shodné názory a myšlenky.

Citace z textu:	Vlastní komentáře:

Ukázka:

Žáci dostali k přečtení ukázkou z knihy:

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. 14. vydání (v této úpravě 1.). Přeložil Richard PODANÝ. V Praze: Albatros, 2017. Dětská knihovnička. ISBN 978-80-00-04733-1.

Vypracovala: žákyně 7. třídy

Citace z textu:	Vlastní komentáře:
"Co je důležité, to není vidět..."	Líbí se mi pravdivost tohoto výroku.
"Ale to jako s květinou. Když máš rád květinu, která je na nějaké hvězdě, je příjemné dívat se v noci na nebe. Všechny hvězdy květou."	Líbí se mi naděje, když něco není po ruce, nezapomněl to, že je to nedosažitelné.
"V noci se budeš dívat na hvězdy. Nemůžu ti ukázat, kde je ta moje, na to je moc malá. A je to tak lepší. Moje hvězda pro tebe bude jednou z mnoha hvězd. Proto se budeš rád dívat na všechny... Se všemi se budeš přátelit. A kromě toho ti něco dám."	Litím smutek a radost zároveň. Připomnělo mi to, když od někud odjíždím.
"Klovíčku, klovíčku, takhle smích tak rád slyším!"	Vzpomněla jsem si na babičku.
"Lidé mají různé hvězdy. Jedni věří, a hvězdy je vodou. Pro jiné to jsou jenom světýlka. Pro další, pro vědce, hvězdy znamenají otázky. Můj podnikatel v nich viděl peníze. Ale tyhle všechny hvězdy mluví."	Stejně věci pro různé lidi znamenají něco jiného. Tolerance k názoru a postoji druhých.

Obrázek 6- Příklad Podvojný deník

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Párové čtení

Metodu párového čtení používáme při čtení a uvědomění si významu nových informací, které žáci získávají při studiu složitějšího (odborného) textu. Žáci pracují ve dvojicích, každý má svou roli (zpravodaj a tazatel), přičemž se navzájem podporují, spolupracují a sdílejí poznatky z četby. Cílem čtení ve dvojicích je společně interpretovat a vzájemně si ověřovat vlastní správnost chápání obsahu textu. Lze ji využít přímo v hodině i při samostudiu a přípravě na zkoušky.

V rámci třífázového modelu učení E-U-R lze tuto metodu použít v etapě uvědomění si informací. Metoda je náročnější na učitelovu přípravu, kdy musí vhodně zvolit text a zajistit dostatečný počet kopií.

Robert Čapek metodu párového čtení vysvětluje dle následujícího postupu:

- Učitel rozdělí text na několik celků. Každá dvojice žáků dostane jednu část z celku.
- Dvojice si svoji část textu rozdělí na poloviny a oba žáci si souběžně přečtou první z nich.
- Jeden z dvojice, „zpravodaj“, reprodukuje vlastními slovy přečtený obsah. Druhý, „tazatel“, sleduje text, navrhuje zpravodaji k informacím, které zapomněl, prostřednictvím návodných otázek. Společně si naslouchají, vyjasňují si informace a shrnují je vlastními slovy.
- Po dokončení první části textu si žáci role vymění a čtou společně druhou polovinu textu.
- Následuje prezentace všech dvojic a utváření textu do celku.

Modifikace:

- Všechny dvojice ve třídě mají stejný text – porovnávají se výsledky jednotlivých dvojic.
- Pokud je text pro žáky obtížný, učitel se přidává k dvojici v roli pomocníka.

Zdroje:

- ČAPEK, R. Moderní didaktika (Lexikon výukových a hodnotících metod). Praha: Grada, 2015, 1. vyd. 624 s. ISBN: 978-80-247-3450-7.
- SIEGLOVÁ, D. Konec školní nudy (didaktické metody pro 21. století). Praha: Grada, 2019. 1. vyd. 336 s. ISBN 978-80-271- 2254-7.
- <https://liborkyncl.estranky.cz/clanky/metody-rwct/parove-cteni.html>
- <https://zs.mills.cz/vyukove-metody/kriticke-mysleni/>

Klíčová slova – myšlenková mapa

Myšlenková (mentální či pojmová) mapa je klasika, ale pro učitele, kteří ve výuce pracují s tříděním a uspořádáním žakových myšlenek, respektive učí žáky třídit myšlenky, je nepostradatelná. Myšlenková mapa napomáhá hledat vzájemné vztahy mezi pojmy, orientovat se v textu, nalézat logické vazby a souvislosti a v neposlední řadě také rozvíjí komunikační schopnosti, posiluje umění argumentace a tvořivost. Mapy mají nejrůznější podoby, žák může při jejich tvorbě projevit i značnou dávku kreativity (velikost a typ písma, obrázky, symboly, barvy, geometrické útvary). Myšlenkové mapy najdou uplatnění i při samostudiu. A i když v současné době existuje mnoho online aplikací pro tvorbu map (přehled aplikací např. na: <http://www.havrlikova.cz/myslenkove-mapy/>), není nad ruční zpracování, list papíru a psací potřeby.

Jak při tvorbě mapy postupovat?

- Dle rozsahu tématu zvolit velikost papíru. Lze tvořit do sešitu, ale i na flipchartové papíry ve formátu A1, pokud tvoříme mapu např. ve skupině.
- Připravit si dostatečné množství barevných psacích potřeb (fixy, křídly, pastelky, ...)
- Na tvorbu myšlenkové mapy je vhodné vymezit dostatečný časový prostor.
- Žákům je rozdělán text, popř. sdělen odkaz na text v učebnici.
- Po přečtení žáci pracují (nejlépe ve skupinách) na tvorbě mapy. Začínají umístěním pojmu (hlavní téma, problém) doprostřed listu nebo archu. Následně pak žáci větví své myšlenky a hledají vzájemné vztahy.
- Při tvorbě mapy žáci používají bubliny, ovály, rámečky, šipky, přímky, obrázky, symboly.
- Učitel práci pouze usměrňuje, radí, hlídá čas a klade otázky.
- Důležitou částí je také prezentace a diskuze nad vytvořenou mapou.

Modifikace:

- Žáci mohou ve skupinách rotovat a předávat si zkušenosti (jeden zůstává, ostatní se točí)
- Myšlenková mapa může být součástí tvorby plakátu na určité téma
- Žáci místo textu mohou pracovat s videozáznamem či audiozáznamem

Zdroje:

- Siegllová, D. *Konec školní nudy (didaktické metody pro 21. století)*. Praha: Grada, 2019. 1. vyd. 336 s. ISBN 978-80-271- 2254-7.
- ČAPEK, R. *Moderní didaktika (Lexikon výukových a hodnotících metod)*. Praha: Grada, 2015, 1. vyd. 624 s. ISBN: 978-80-247-3450-7.
- https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/M/My%C5%A1lenkov%C3%A9_mapy
- <https://www.projektove.cz/blog/myslenkova-mapa-dokonalý-nastroj-tvoriveho-premysleni>
- <https://orangeacademy.cz/clanky/myslenkova-mapa/>

Klíčová slova (ukázková lekce)**Předmět: Český jazyk a literatura****Téma: Bajka****Ročník: 5.****Časová dotace:** 2 hodiny (dvouhodinovce předcházela již 1 vyučovací hodina o bajce – výklad, četba)**Použitá metoda:** myšlenková mapa (v rámci třífázového modelu učení E-U-R je myšlenkové mapy použito v etapě uvědomění si informací).**Cíl:** Vytvořit plakát na téma BAJKY dle následujících kritérií:

- na základě 4 krátkých poslechů vytvořit 1 myšlenkovou mapu na téma BAJKY
- na základě získaných informací o bajce doložit na textu Liška a čáp, že se jedná o bajku
- plakát doplnit vhodnými ilustracemi

Pomůcky:

- Různé druhy psacích potřeb, arch papíru A3
- 4 audioukázky dostupné na Rádiu Junior: (<https://junior.rozhlas.cz/bajky-nebajky-8051536>)
 - Co je to bajka?
 - Znáte nějaké slavné bajky?
 - Kdo je považován za zakladatele bajek?
 - Znáte nějaké slavné bajkaře?
- Text bajky Liška a čáp

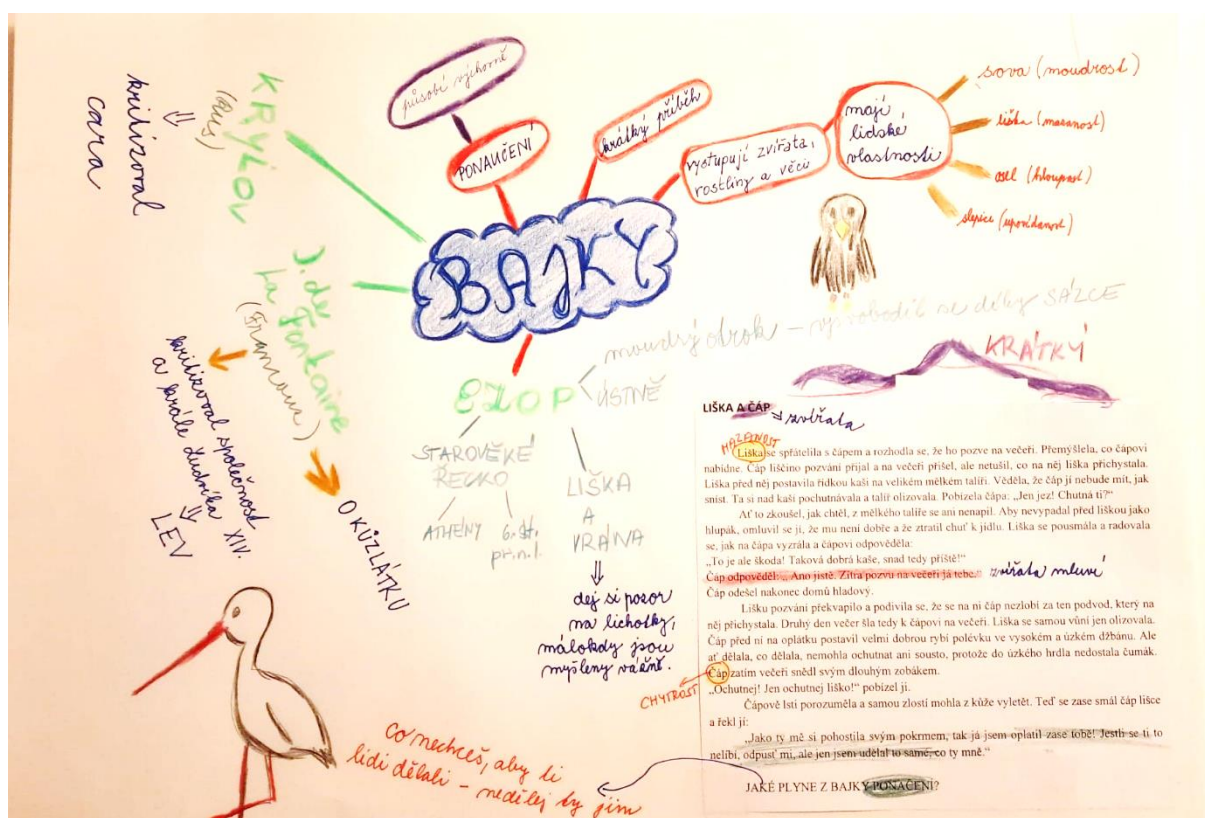

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Postup práce:

- Žáci jsou rozděleni do skupin.
- Žákům je vysvětleno, jakým způsobem budou pracovat a co má být výsledkem jejich práce.
- Poslech první stopy. Žáci během poslechu do poznámkových bloků vypisují klíčová slova. Po skončení ukázky společně třídí informace, analyzují je a postupně je sestavují do mapy.
- V případě nutnosti učitel opět přehrává první stopu. Žáci provádí korekci, upravují a doplňují scházející informace.
- Tímto způsobem probíhá poslech a práce se stopou č. 2, 3 a 4.
- Žáci poté sestavují na papírový arch svou myšlenkovou mapu. Používají barvy, různé tvary, šipky, přímky, atd. Nechávací si prostor na vlepení bajky o lišce a čápu.
- Následuje společná četba bajky Liška a čáp.
- Na základě textu žáci dokládají, že se jedná o bajku. V textu hledají konkrétní znaky bajky.
- Žáci v závěru hodiny krátce prezentují svou práci. Žáci jiných skupin pokládají doplňující otázky, pokud prezentující skupina něco opomněla.
- Výsledné plakáty pak tříde slouží jako učební materiál.

Obrázek 7- Příklad Myšlenková mapa

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

I.N.S.E.R.T. značky

Interactive Notting System for Effective Reading and Writing – Interaktivní poznámkový systém pro efektivní čtení a myšlení je jedna ze základních metod kritického myšlení, kterou lze použít v průběhu hodiny, při četbě naučného textu. Daná metoda umožňuje žákům podrobně zpracovat a pochopit předložený text.

Žáci si text individuálně pečlivě pročítají a k jednotlivým pojmům a větám přiřazují na okraj textu předem dohodnuté symboly. Text označují hned při prvním čtení, protože mají tendenci si text nejdříve přečíst a pak se k němu vracet. Také je důležité předem žáky upozornit, že nemusí označit symbolem každou informaci v textu.

Po přečtení textu vytvoří žáci dvojice a pomocí značek text znovu projdou. Navzájem si vysvětlí, jak si vybrali konkrétní informaci a proč použili danou značku. V další fázi procesu učení mohou žáci vyplnit tabulku. Zanesou do ní podle své vlastní úvahy nejdůležitější informace z textu rozčleněné podle značek. Když zbyde čas, je dobré, aby si dvojice mohly své poznatky vzájemně porovnat.

Žáci si tak v průběhu práce ujasní vztah k informacím, které se nacházejí v textu. Posléze se v něm i snadněji orientují. Žáci si používáním této metody zvyknou na to, že musí neustále promýšlet sdělení textu. Poznají rovněž, že různí lidé čtou tentýž text různě.

Symboly:

- ✓ Fajfka označíš informaci, která v textu potvrzuje, co jsi už věděl.
- Minus označíš informace v textu, která je v rozporu s tím, co už víš a chceš vyjádřit nesouhlas s myšlenkou v textu
- + Plus označíš nový poznatek, informaci
- ? Otazník označíš pojem, informaci, o které se chceš dozvědět více

Výhody:

- Získat z textu informace
- Analyzovat text při prvním čtení
- Vybírat informace podle důležitosti
- Třídít informace na známé, nové – důvěryhodné, nedůvěryhodné
- Naučit se pracovat s textem

- Vybrat z předchozích poznámek ty nejdůležitější
- Formulovat poznatky i otázky vlastními slovy
- Naslouchat názorům spolužáků

Nevýhody:

- Větší náročnost spojená s výběrem přiměřeného textu, který žáky zaujme a nebude příliš snadný ani příliš obtížný
- Větší hluk ve třídě

Zdroje:

- http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/A/Aktivizuj%C3%ADc%C3%AD_v_%C3%BDukov%C3%A9_metody/I.N.S.E.R.T.

I.N.S.R.T. značky (ukázková lekce)

Předmět: Dějepis

Téma: Společnost ve středověku

Ročník: 7.

Žáci si přečtou úryvek. V průběhu čtení si dělají na okraj textu značky metody I.N.S.E.R.T.

- ✓ Fajfka označíš informaci, která v textu potvrzuje, co jsi už věděl.
- Minus označíš informace v textu, která je v rozporu s tím, co už víš a chceš vyjádřit nesouhlas s myšlenkou v textu
- + Plus označíš nový poznatek, informaci
- ? Otazník označíš pojem, informaci, o které se chceš dozvědět více

Na konci čtení si mohou žáci porovnat své značky a společně diskutovat o životě poddaného. Získané nejdůležitější informace se zanesou do tabulky dle metody I.N.S.E.R.T.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Úryvek z knihy německého historika Dietra Breuerse

Jsem Hruogard, poddaný ženského kláštera v Gerresheimu. Jsem poddaný, ne otrok, a toho si cením. Otroci nejsou nic, k ničemu se nehodí a dají se také použít jen pro nejjednodušší práce, protože ani neumějí naši řeč. Přivedli je rytíři z Elleru z nějaké války z daleka, a darovali je naší abatyši. Ale ta z nich žádnou velkou radost neměla.

✓ Jak už jsem říkal, s otroky se zachází jako s dobyt看em a musejí celý den žrát prach. A když se někdo z nich pokusí o útěk, druhý den ho pověsí. Kdežto já žiju v selském dvoře, který teď vede můj nejstarší syn, a nikdo nás odtud nemůže vyhnat, i když půda tak jako předtím patří klášteru. Proto si samozřejmě nemůžeme nechat všechno, co nahospodaříme. Musíme v určené + dny nosit klášteru své dávky: slepice, vejce, sýr, ječmen, selata, med a kdoví co ještě. Krom toho musíme obdělávat pole, a ta stejně patří klášteru. Vcelku se to ostatně dá vydržet.

-Jak už jsem povídal, jsem poddaný, ale přesto mám hodně svobody a hlavně půdu přidělenou mně a mé rodině. Když přesně a pořádně děláme svou práci a odevzdáváme předepsané dávky, nechávají nás na pokoji. Kolik je mi let? To přesně nevím, každopádně jsem nejstarší muž široko daleko a myslím, že jsem už viděl sedmdesát zim, a to je velký dar, protože víc než padesát let se dožije málokdo.

Moje žena mi porodila dvanáct dětí. Nebo snad jen jedenáct? To je jedno; stejně dospěly jen čtyři, a ty už mají dávno po svatbě a žijí teď se svými rodinami stejně jako já v domě mého nejstaršího syna. Ten dům se pomalu stává pro nás všechny příliš těsným a beztak už padá. ✓ Stavěl jsem ho sám se svým otcem. Pár fošen nastojato, pár příčných trámů, a stěny jsou z košatiny vymazané jílem. Střechu jsme pokryli drny a ještě navrch nakladli rákos, kterého je tu v rybnících plno. Uprostřed střechy se nechává otvor, aby mohl odcházet kouř z ohně. Opravdový komín, jaký mají dámy ve svém sále, samozřejmě nemáme. K tomu musejí být zdi z kamene a takové má jen klášter a kostel.

Podlaha v našem domě je z udusané hlíny a tu trošku světla, kterou potřebujeme, propouštějí

?okenní otvory v košatinách. Ty na noc a v zimě zakrýváme dvěma prkny. Ohniště je uprostřed místnosti pod dírou ve střeše, a my spolu s dobyt看em spíme okolo v té jediné místnosti. To je moc šikvné, protože zvířata vydávají hodně tepla, a my tak ušetříme hodně palivového dříví. Ale protože ovce a kozy strašně páchnou, přemýšlíme, jestli bychom, až budeme stavět nový dům, přece jen neměli vnitřek rozdělit stěnou. Kdyby byla moc velká zima, může si člověk koneckonců vždycky jít lehnout mezi zvířata.

Když říkám, že se nám vede celkem dobře, neznamená to, že máme vždycky lehký život. Musíme se hodně modlit, aby vydrželo dobré počasí. Kdyby moc dlouho přšelo nebo mrzlo, anebo kdyby nepršelo vůbec, přišli bychom o úrodu a umřeli bychom hladu. Do klášterního ?kostela směřjí jenom dámy. My máme svou malou dřevěnou kapli, kam chodíme ke zpovědi a na mši. Jako poddaní rolníci

nemusíme táhnout do války. To dělá se svými pacholky náš fojt. Náš fojt nás také chrání před lupičskou sběří.

Největší starost je vždycky o to, jak přečkáme zimu. Dřevo máme dost, protože podle starého práva smíme sbírat všechno dřevo, které v klášterních lesích leží na zemi, a kdyby to nestačilo, směli bychom si k tomu asi i něco porazit. Fojt bohudíky není moc přísný.

❓Přidělili nám nějakou ornou půdu, ale bohužel ne dost. Kde ji také měli vzít? Vyklučit les se starými stromy je skoro nemožné. Porazit sekerou vzrostlý buk je samo o sobě dosti těžké, ale pak se ještě musí vydobýt pařez s kořeny, a na to nemáme ani náradí, ale ani čas. Vypalovat les -nesmíme, na to je škoda dřeva, a pak musím přiznat, že mnozí z nás – já přirozeně ne – ještě uctívají stromy. Byly koneckonců všechny zasvěceny našim starým bohům a já znám mnoho lidí, kteří by kvůli tomu nikdy nevzali na nějaký strom sekeru.

Ale i kdyby toho nebylo, pracujeme beztak od svítání do soumraku, a to je pěkně dlouho! V zimě zato spíme, dokud se úplně nerozední, protože potmě se stejně nedá nic kloudného dělat, a dny jsou krátké. Zalezeme raději do sena, zachumláme se do přikrývek, a uložíme se mezi +teplá těla dobytka. Kdo hodně spí, nemá takový hlad.

Na poli pracují jenom muži. Žně jsou moc namáhavé. Máme jen malé srpy, a tak večer pořádně ✓bolí záda. Na velkou kosu by bylo zapotřebí mnohem víc železa, ale to si nemůžeme dovolit. Železo je moc drahé, a tak člověk může mluvit o velkém štěstí, když najde koňskou podkovu, za kterou se dá u kováře vyměnit ledacos.

Mladí chlapci hlídají prasata, která vyhánějí do lesa, aby si vyhrabávala bukvice. Kromě prasat máme samozřejmě také ovce a kozy, husy a slepice, kachny a holuby, ale nejdůležitější zvíře ?je kočka, protože žere myši. Koně jsou moc drazí. Fojt má dva, ale ti se dají použít jen k ježdění. Jejich maso se jíst nesmí (to asi také souvisí se starými bohy) a mléko jako krávy beztak nedávají. Jezdit na koni našinec tak jako tak nepotřebuje. Proč také? V životě jsem nebyl dál než v sousední vesnici.

Když jsem byl ještě malý kluk, nevěděli jsme vůbec, co je to trh. To, co jsme si nemohli udělat sami, jako šperky pro ženy, kalich do kostela, zbraně nebo sklo, jsme kupovali od kupců, kteří tudy občas projížděli - pokud jsme ovšem měli peníze na zaplacení. Slepice nebo proso kupci místo peněz nebrali. Jenže peníze měly obvykle jen dámy z kláštera, a tak jsme po těch cizincích jen uctivě pokukovali, ale nic jsme z nich obvykle neměli.

✓Jenže od nějaké doby má náš klášter právo pořádat pravidelně trh, a tak každý, z blízka i zdaleka přináší věci, které se dělají v jeho vsi: krajáče z pálené hlíny a věci z kůže, provazy a dřevěné talíře, nože, hřebeny, plátna a přikrývky. I my tu samozřejmě můžeme prodávat svá vejce, selata, ovoce nebo podomácku vyrobené mýdlo. Tak nám teď častěji přijdou do rukou opravdové peníze. Ale pokud možno je nevydáváme. Schováváme je ve džbánu pod hliněnou podlahou svého domu. To pro

případ, že by se nám někdy vedlo opravdu strašně špatně. Takový trh je vždycky vítaná změna v našem jinak dost jednotvárném životě.

Když je hotová práce na poli, jdou muži domů, aby poklidili chlévy. Na rozdíl od jiných, vzdálenějších dvorců vždycky víme, kolik je hodin, protože zvon v klášteře svolává v určitou dobu dámy k modlitbám. Na druhé straně na tom, jestli člověk ví, kolik je hodin, málo záleží. +Vstáváme, když se rozednívá, a spát chodíme, když se setmí. Jinak se stačí podívat, kde stojí slunce. Když je zamračeno, pozná to člověk taky. V poledne mu kruží v břiše a odpoledne už je unavený. Přesto je ten klášterní zvon dobrá věc. Když ho člověk slyší, je mu tak nějak svátečně.

V době, kdy muži pracují na poli, musejí ženy a dívky dělat domácí práce. Perou a spravují, vaří a předou, dojí krávy, stloukají z mléka máslo a dělají sýr. Do kameninových hrnců nakládají kyselé zelí, nasolují maso, stácejí med a nakládají vejce do vápenné vody, aby vydržela. Naším nejčastějším jídlem je obilná kaše, z prosa nebo z pšenice.

Zdroj:

Dieter Breuers: Na hradech, v kláštorech, v podhradí. Brána a Knižní klub, 1999, s. 90-95, kráceno.

✓ známá informace	způsob zacházení s otroky stavba obydlí právo trhu	Žák si zapíše tři informace, které už znal.
+ nová informace	odevzdávání církvi dávky v naturáliích práce na cizím poli trávení volného času	Žák si zapíše samostatně tři nové informace.
- informace v rozporu s tím, co jsem věděl	křesťané a uctívání stromů	Žák zapíše minimálně jednu informaci, která je v rozporu s tím, co si myslel před četbou.
? informace, kterým nerozumím	Kdo je to fojt? Komu a za jakých podmínek přidělovali půdu?	Žák zformuluje otázku, na kterou chce znát odpověď.

Čtení s předvídáním

Při práci s textem je velmi užitečnou metodou „čtení s předvídáním“. Žáci se stávají nejen příjemci čteného textu, ale mají možnost aktivně do něj zasahovat a konfrontovat své předvídání s originálem. Čtení s předvídáním přispívá k porozumění textu, je vhodným motivačním nástrojem, dokáže udržet žákovu pozornost, probouzí jeho tvůrčí myšlení a představivost. Zároveň podněcuje k předkládání argumentů, věcné diskuzi a rozvoji komunikačních schopností.

Čtení s předvídáním je detailněji popsáno v publikaci Dagmar Siegllové – Konec školní nudy. Žáci nejprve předvídají příběh na základě klíčových slov. Poté obdrží text příběhu po jednotlivých částech. Žáci jej čtou, v určité pasáži přeruší čtení a znovu o příběhu diskutují a promýšlejí jeho další průběh.

Zdroje:

- Siegllová, D. *Konec školní nudy (didaktické metody pro 21. století)*. Praha: Grada, 2019. 1. vyd. 336 s. ISBN 978-80-271- 2254-7.
- <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/cteni-s-predvidanim>
- <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/14943/CTENI-S-PREDVIDANIM-ZAMERENO-NA-VYSUZOvani.html/>
- <https://edu.ceskatelevize.cz/video/5725-ucitelka-1-tr-cteni-s-predvidanim>

Čtení s předvídáním (ukázková lekce)

Předmět: Čtenářský klub (online výuka, MS Teams)

Téma: Ivona Březinová – Útěk Kryšpína N.

Ročník: 6.

Pomůcky:

Úryvek z knihy rozdělený na 3 části (pořadí částí textu záměrně neodpovídá knize), zvuková stopa (běh – dostupný na <https://www.ruchy.cz/>), volný list papíru, psací potřeby

Postup: (v závorce uvádíme některé reakce žáků)

- Žáci zatím nevědí, jaká kniha bude předmětem lekce.
- Žáci si 2x po sobě poslechnou zvukovou stopu (cca 30 s), snaží se zvuk poznat a pojmenovat ho (*klepání řízků, běh, cval koně, běh v kalužích, ...*).
- Během druhého poslechu si zapisují pocity, které v nich zvuk vyvolává, popřípadě se snaží pojmenovat skutečnost (*strach, nevědomost, prchání před něčím, odcizení, nechci to zažít, ...*).
- Po shodě, že se jedná o běh, hledáme situace, kdy se s během setkáváme (*tělesná výchova, trénink, zvyšování fyziky, útěk před něčím, zaspání, hra na honěnou, ...*).
- Následuje hledání názvu knihy, o které se budeme v lekci zmiňovat (*Jak zvýšit fyziku v době koronavirové, Běhej s radostí, Útěk, Prchej, dokud je čas, ...*).
- Žáci hlasují o potenciálním názvu knihy (*všech 8 žáků se shoduje na názvu: ÚTĚK*).
- Následuje hledání odpovědí na otázku – Před čím můžeme utíkat? (*před povinnostmi, před strachem, před zlými lidmi, před divou zvěří, před spolužáky, před lidmi, kteří nám ubližují, ...*).
- A název knihy je na světě – Útěk Kryšpína N.
- Následuje velmi stručné představení hlavní postavy, žáci předvídají, jaký příběh kniha asi vypráví (*o chlapci, který utíká před spolužáky, kteří ho šikanují*). Příběh prozatím zůstává utajený.
- Žáci jsou rozděleni do 3 skupin (3-3-2) a jsou vytvořeny místnosti (Breakout rooms).
- Žáci obdrží první část textu (viz Text č. 1), čtou všichni společně.
- Poté jsou žáci „odvedeni do místností“, kde se snaží ve své skupině diskutovat a odpovědět na otázky. Otázky včetně úryvků mají žáci k dispozici v MS Teams, učitel průběžně obchází skupiny jako pozorovatel a v případě, že si žáci neví rady, poskytuje návodné otázky.

Hlavní otázka: Proč jsou chlapci vyslýcháni? Čeho se mohli dopustit?

Díličí otázky: *(napomohou k lepší orientaci)*

Kolik let je vyslýcháným chlapcům?

Kolik chlapců je vyslýcháných a jak se jmenují?

Jaké hry a na čem si hráli chlapci v osobním volnu po večeři?

Jak se jmenuje nadpraporčík, který vede výslech?

Za jaký přestupek měli kluci zaracha?

Vysvětli výraz „mít zaracha“?

Byl „zarach“ pro ně skutečným trestem?

Kdo je vychna?

Kolik časových rovin se v úryvku nachází? Která pasáž se týká hlavní postavy?

- Žáci se vrátí do hlavní místnosti a porovnávají své odpovědi, učitel je tichým pozorovatelem.
- Následuje společná četba druhého úryvku (viz Text č. 2) a diskuse o shodě/neshodě předvídání (zda se text č. 2 shoduje/neshoduje s jejich předvídáním na základě textu č. 1).
- Žáci jsou opětovně odvedeni do skupinových místností a diskutují nad otázkami.

Co bylo příčinou zákeřného chování Kryšpínových spolužáků?

Proč se stal Kryšpín obětí šikany?

Jaký zdravotní handicap měl Kryšpín? (Dolož v textu)

Proč Kryšpín neupozornil na chování spolužáků vychovatelku, která obcházela pokoje?

Ke komu si šel Kryšpín pro pomoc?

Jak řešil Kryšpín nastalou situaci?

- Žáci se vrátí do hlavní místnosti a porovnávají své odpovědi. Některé odpovědi, které nevychází přímo z textu a je k nim zapotřebí znát celou knihu, sděluje sám učitel.
- Následuje otázka: **Proč Kryšpín volil jako východisko ze situace útěk?** Žáci již hledají odpověď společně. Poté si přečtou třetí ukázkou (viz Text č. 3). Své předvídání konfrontují s úryvkem.
- Žáci formulují otázky, na které by chtěli znát odpověď. *(Jak bude asi dále probíhat vyšetřování? Jak budou spolužáci potrestáni? Za jak dlouho Kryšpína najdou? Najdou Kryšpína v pořádku? Co řeknou na partu agresorů jejich rodiče? Jak se k situaci postaví učitelé a vychovatelé? Zůstane Kryšpín dál v této třídě?).*

- Otázky zůstaly nezodpovězené, neboť žáci projevili zájem knihu si přečíst. Záměr lekce se tedy naplnil.
- Na závěr hodiny si každý žák vybere jednu z postav a pošle jí vzkaz. Vzkazy si žáci navzájem čtou.

Úryvky textů

Text č. 1

„Tak si to ještě jednou zopakujeme,“ pronese trpělivě nadpraporčík Bárta a zpříma pohlédne na jedenáctiletého chlapce před sebou. „Po večeři jste měli osobní volno a hráli jste hry na mobilu. Je to tak?“

„Na tabletu,“ opraví ho kluk trochu nespěšně, s policistou totiž mluví poprvé v životě.

„Aha. Takže na tabletu,“ udělá si nadpraporčík poznámku v notesu.

„A... taky...“

„Co taky?“

Kluk zaraženě mlčí.

„Podívej, Denisi, musíš mi říct úplně všechno, jasný? Každá maličkost může být důležitá. Důležitější, než si třeba dokážeš představit. Takže co?“

„No... prostě... neměli jsme osobní volno, ale zaracha,“ hlesne kluk pořád ještě nejistým hlasem.

„Zaracha? Chceš mi říct, že jste tu byli za trest? Proč?“ zbystří nadpraporčík.

„Že jsme odpoledne na vycházce házeli šišky po jedné ženské. Teda paní,“ opraví se Denis, a jak mu náhle roste kuráž, rychle dodává: „Kdo se trefil, nesměl po večeři zůstat v jídelně na večerní program. Pff! Stejně jsou to vždycky kraviny pro mrňata. Luďa se netrefil a musel do jídelny, chudák.“

„Takže, když se to tak vezme z tvého pohledu, vy jste vlastně na pokoji zůstali za odměnu,“ mne si nadpraporčík nos, aby zakryl pobavený úsměv. Vzápětí opět zvažní, na legrácky teď není čas.

„Kryšpín se trefil?“ ptá se jakoby mimochodem.

„Ten? Ten by se netrefil ani do slona. Je totálně...“

„Totálně co?“

„Nemožnej!“ vyhrkne Denis.

Větve ho chytají za rukávy. Au! Jedna ho s vyceněnými zuby sekla trnem. Kryšpín prudce škubne, aby bundu uvolnil. Představuje si zvuk trhající se látky. To zas bude řečí! A není to fuk? Stačí odvrátit hlavu a svět slov se vypne. Prodírá se roštím už nejmíň hodinu. Možná dvě. Anebo taky jen půl. Noční čas plyne jinak. Chybí mu zachytné body. Kryšpína náhle napadá, že tahle noc třeba nikdy neskončí. Vždyť i les před ním se zdá být nekonečný. Totálně nekonečný, řekl by Denis. Možná se bude nepřátelským trním prodírat až do konce života.

V tu chvíli ho i přes rychlý pohyb přepadá zima. Zimomřivě si přitáhne bundu k tělu. Škoda, že cestou někde ztratil kšiltovku. A co! Stejně nehřála. Kryšpín cítí, že chlad vychází z břicha. Vnitřnosti se mu úplně tetelí. Nevěděl jsem, že strach studí, zastaví se překvapeně. Rád by se rozhlédl, zaposlouchal... Má pocit, že v dálce zahoukala sova. Sýček? Učitel jim jednou ve škole pouštěl nahrávky ptačích hlasů, měl dávat větší pozor. A teď! Teď zaslechl vytí vlka. Nebo je to pes? Ne, vlk. Určitě je to vlk. Zná ten zvuk z televize. Trne hrůzou a trní netrní, prudce vyráží vpřed. Utéct! Před vlkem. Před klukama. Před vším.

„Něco nového, Valtře?“ vzhledne velitel zásahu Bárta s nadějí ke kolegovi, který právě vchází do dveří. Odpovědí je mu unavené zavrtění hlavou. „Kluci zatracený,“ uleví si Bárta rozhořčeně.

„Kluci? Snad jeden ne,“ utrousí kolega a v duchu přemýšlí, že udělat tohle jeho syn, zčerstva by si ho pěkně podal. Pokud by se ovšem našel, píchne ho vzápětí rozechvěle u srdce. „Jenom si loknu horkýho čaje a hned zase jdu. V terénu je nás momentálně pět. Posily a pes dorazí až ráno.“

„Já vím,“ promne si Bárta nevyspaním zarudlé oči. „Můžeš mi zavolat dalšího z těch kluků, prosím tě? Dík.“

Za Valtrem zapadnou dveře a Bárta si zhluboka vzdychne. Na přímou otázku, jestli někdo o Kryšpínově zmizení něco neví, celá třída sborově mlčela. „Musím je proklepnout jednoho po druhém. Třeba se podaří zjistit, co se stalo a kam mohl jít,“ dumá si sám pro sebe. „Tak ty jsi Luděk,“ změří si nadpraporčík Bárta pohledem zrzka, který se usadil na protější rozvrzané židli.

„No, spíš Luďa,“ ozve se s náznakem nespokojenosti.

„Jsi ubytovaný na pokoji s Kryšpínem, Ludčo?“

„Nee, já nee,“ brání se kluk vehementně. Jako by to snad byla ostuda, či co.

„Ale zaracha jsi večer neměl. Kvůli těm šiškám, myslím,“ říká Bárta a hned dodá: „Prý ses do té paní netrefil.“

„Náhodou, trefil,“ nafoukne se zrzoun. „Akorát že to vychna neviděla.“

„Jo tak,“ přikývne Bárta a udělá si poznámku. „Kryšpína taky neviděla?“

„Co já vim,“ trhne kluk rameny.

„Hele,“ ztiší Bárta hlas a trochu se ke klukovi nakloní, „už jste objevili ten starý posed na horním konci velké mýtiny za hájovnou?“

„Jakej posed?“

„A co krmelec? Je kousek od rozcestí.“

„Nevim vo žádnym krmelci,“ odsekne kluk. „Jsme tu teprve dva dny. Zatím to tu vubec neznáme. Jenom kolem chaty.“

„Aha. No jo, vlastně,“ kýve Bárta chápavě hlavou a jakoby nenápadně prohodí: „Takže o té jeskyni asi taky ještě nevíte.“

„Vo jeskyni? Tady je nějaká jeskyně? Tý jo, to je teda hustý!“

ahle informace Luďu očividně zaujala, přemýšlí Bárta, ale v duchu musí uznat, že z klukovy reakce je zřejmé, že o její existenci nemají školáci ani tušení. Když ne tenhle, tak Kryšpín o ní tuplem nevěděl. Takže zase nic. Valtr s chlapama by to tam sice měli pro jistotu prolézt, ale moc šancí tomu nedávám. Spíš to vypadá, že kluk šel jen tak nazdařbůh. Což je blbý. Nemáme se čeho chytit.

„Tak můžu?“

„Co prosím?“ vytrhne se Bárta konečně z úvah.

„Ptal jsem se, jestli už můžu jít,“ zvýší Luďa netrpělivě hlas.

„Jo, jasně, promiň. Jen jdi.“

Text č. 2

„Blbí kluci!“ sykne vztekle, když si vzpomene, jak mu švihadlem svázali nohy a chtěli, aby předvedl, jak se ze sevření sám dostane.

„Tak se ukaž, kouzelníku!“ povykoval Srpen.

„Prý slyšíš, i jak roste tráva,“ syknul mu zblízka do obličeje Marián.

„To je teda věc!“ hvízdal jakoby v obdivu.

„Třeba teď uslyšíš, jak se trhá tenhle tenkej gymnastickej provázek. Co myslíš, Špindíro? Zvládneš to?“

„Vsadím se, že takovej zvuk jsi ještě v životě neslyšel,“ pochechtával se Denis.

„Měl bys být vděčný, že ti připravujeme tak nevšední zážitky.“

„Che! Nevšední zážitky!“ vyprskl Srpen smíchy. „Kam na tyhle hlody chodíš, vole?“

„Pst! Vychna! Hodte mu přes nohy deku,“ přikázal Marián.

„A ty ani muk, Špíno, jinak...“ zvedl výhrůžně pěst.

Vychovatelka nakoukla do pokoje a zběžně přelétla očima chlapeckou skupinku.

„Všechno v pořádku, pánové?“

„Jasně, paní vychovatelko,“ zazubil se Srpen.

„Dobře. Za půl hodiny je večere, tak ať pro vás nemusím chodit.“

„Slyšels, Špíno?“ odhodil Marián z Kryšpína deku. „Máš na to půl hodky. Pak chcípneš... Hlady!“ dodal s řehotem a ostatní se bujaře přidali.

„Tak sebou hni! Dělej!“

Nejdřív se zařekl, že prostě bude jen sedět. Ani ho nehne, aby se hnul. Jenže jeho nečinnost kluky provokovala.

„Tak ono se mu nechce, Špindírkovi,“ ušklíbl se Marián a vší silou dupl svázanému na nohu.

„Nechte toho, kluci,“ ozval se Kryšpín s potlačeným vzlyknutím. „Nic jsem vám neudělal.“

„No právě,“ namítl Marián nasupeně. „Zatím jsi nic neudělal. A my chceme představení. Ukaž, jak se velký mág dostává z pout!“

„Slyšels, pána?“ naklonil se nad něj Srpen. „Tak mluv.Slyšels?“

„Jo.“

„Říká se ano, pane. Řekni to!“

„Ano... ppane,“ zašeptal Kryšpín a přemýšlel, kolik času ještě zbývá do večere, která ho vysvobodí.

„Nerozuměl jsem ti. Znovu! A nahlas!!“

Text č. 3

„Milá paní, Kryšpín tu byl úplně sám. Chápete? To-tál-ně sám, jak by to trefně formuloval jeden z těch kluků, co jsem s nimi dneska v noci mluvil. Asi dospěl k rozhodnutí, že je vlastně fuk, jestli bude sám tady, v rekreační chatě plný spolužáků, nebo sám venku v lese. Prostě mu to asi vyšlo nastejno. Možná ten les bodoval o trochu víc. A ačkoliv se to na první pohled zdá nepochopitelné, možná se v něm dokonce cítí bezpečněji. A proto teď není tady, ale venku.“

5-4-3-2-1

Metoda vysvětlena názorně v ukázkové lekci.

5-4-3-2-1 (ukázková lekce)

Předmět: Dějepis

Téma: Dějiny prvního osídlení našeho území

Ročník: 7.

Cíl aktivity:

Práce s písemným pramenem, konkrétně s textem z Fredegarovy kroniky o Sámově říši. Žák analyzuje vztah mezi Vinidy a Huny. Pokusí se vysvětlit příčiny sporu mezi Sámem a Dagobertem. S použitím metody 5 – 4 – 3 – 2 – 1 se stane text pro ně srozumitelnější a snadněji pak s ním dál pracují.

Metoda: Postup 5 – 4 – 3 – 2 – 1

Vyhledej:

- 5 nových informací
- 4 informace týkající se hlavní myšlenky
- 3 nová slova, která jsi našel v textu
- 2 informace, které jsi už znal
- 1 věc, na kterou jsi nenašel odpověď v textu

Úryvek z Fredegarové kroniky ze 7. století

Muž jménem Sám – původem Frank z kraje seinského [zřejmě u města Sens ve Francii] – shromáždil větší počet kupců a odebral se za obchodem do země Slovanů, zvaných Vinidové. Slované se již začali bouřit proti Avarům, zvaným Hunové, a proti jejich králi kaganovi [označení vládce kaganátu, tedy tzv. Avarské říše]. Vinidové sloužili již odedávna jako befulkové Hunům, takže kdykoli Hunové vojensky útočili na některý národ, stáli Hunové s celým svým vojskem před táborem, Vinidové pak bojovali; jestliže nabývali vrchu a vítězili, tu Hunové vyrazili, aby se zmocnili kořisti, jestliže však byli Vinidové přemáháni, opírali se o pomoc Hunů, a tak nabývali nových sil. Befulky je Hunové nazývali proto, poněvadž postupovali před Huny, tvoříce v bitvě dvojité šik. Hunové přicházeli každoročně k Slovanům přezimovat, brali si do lože manželky Slovanů i jejich dcery. Vedle jiných projevů útlaku

platili Slované Hunům daně. Nakonec však synové Hunů, které zplodili s manželkami a dcerami Vinidů, nechtěli již snášet křivdy a útisk, a odmítající nadvládu Hunů, začali se bouřit. Když Vinidové zaútočili vojensky proti Hunům, kupec Sámó vytáhl s nimi ve vojsku a tam se ukázal v boji s Huny tak prospěšným, že to bylo až hodno podivu, a nesmírné množství z nich bylo mečem Vinidů pobito. Když Vinidové viděli Sámovu schopnost, vyvolí si ho za krále a on jim šťastně kraloval třicet pět let. Za jeho vlády svedli Vinidové mnoho bojů s Huny a díky jeho rozvaze a schopnosti Vinidové Huny vždy přemohou. Sámó měl dvanáct manželek z rodu Vinidů a měl od nich dvaadvacet synů a patnáct dcer...

Toho roku [631] Slované povraždili v Sámově království francké kupce s četnějším doprovodem a oloupili je o majetek, a to byl počátek rozepře mezi Dagobertem a Sámem, králem Slovanů. I vyslal Dagobert k Sámovi vyslance Sicharia se žádostí, aby přikázal poskytnout spravedlivou náhradu za kupce, které jeho lidé povraždili nebo jejichž majetku se protizákonně zmocnili. [...] Ale jak to bývá znakem pohanství a zpupnosti nešlechtných lidí, Sámó nedal náhradu za nic z toho, čeho se jeho lidé dopustili, a chtěl pouze stanovit soudy pro tyto a jiné spory, které vznikly mezi oběma stranami [...] Sicharius – jako pošetilý vyslanec – pronesl potupná slova, které mu nebyla uložena, a hrozby proti Sámovi, že totiž Sámó i lid jeho království jsou Dagobertovi povinni poddanstvím. Sámó, již uražen, odpověděl: „Jako země, kterou máme, patří Dagobertovi, tak i my jsme jeho, pokud jen bude mít v úmyslu zachovat vůči nám přátelství.“ Sicharius řekl: „Není možné, aby křesťané a sluhové boží mohli uzavírat přátelství se psy.“ Sámó pak na to odvětil: „Jestliže vy jste boží sluhové a my jsme boží psy, tu když vy ustavičně proti němu jednáte, nám je dovoleno trhat vás svými zuby.“ I byl Sicharius vykázán ze Sámova dohledu. Když to Dagobertovi oznámil, Dagobert zpupně poručí vyslat z celého království Austrasijského [východní část merovejské Francké říše] vojsko proti Sámovi a Vinidům; tehdy postupuje vojsko ve třech šicích proti Vinidům, ba rovněž i Langobardi, najatí Dagobertem, vytáhli [...] Zatímco se z opačné strany Slované na těchto i na jiných místech připravovali, dosáhlo vojsko Alamanů [...] vítězství v krajině, do níž vkročilo. Rovněž i Langobardi dosáhli vítězství a jak Alamani, tak i Langobardi si odvezli velmi značný počet slovanských zajatců [vojsko Alamanů a Langobardů dosáhlo vítězství v Podunají, v oblasti Vídně a Bratislavské brány; Dagobert táhl zřejmě přes Chebsko do Poohří]. Avšak Austrasijci oblehnou pevnost Wogastisburg, kde zůstal největší oddíl statečných Vinidů, a po tři dny s nimi bojují; je tu mečem pobit velký počet lidí z Dagobertova vojska, a potom davše se na útěk, zanechají tam všechny stany i věci, které s sebou měli, a navrátí se do svých sídel.

Na konci čtení si mohou žáci porovnat své informace a společně analyzovat vztah mezi Vinidy a Huny.

Následné otázky mohou pomoci k diskusi:

- Ze které země pocházel Sámo? Čím se živil?
- Proč si Slované – Vinidové vybrali Sáma za svého vládce?
- Z jakého důvodu došlo ke sporu mezi Dagobertem a Sámem?
- Koho tito dva muži zastupují?
- Vysvětlete Sichariův výrok: „Není možné, aby křesťané a sluhové boží mohli uzavírat přátelství se psy.“
- Jak byl spor vyřešen?

Zdroje:

- KVIRENC, J. České dějiny do roku 1914: historie v dokumentech. Liberec: Dialog, 2006. ISBN 80-86761-43-6

Pětilístek

Pětilístek je 5 řádková básnička, která pisatele vede, aby své názory a znalosti shrnul do výrazů, které vystihují a popisují dané téma. Pětilístek je využíván jak pro otevření tématu, tak pro jeho shrnutí.

Žáci píší pětilístek podle následující šablony:

- První řádek je jednoslovný název pro téma (obvykle podstatné jméno).
- Druhý řádek je dvouslovný popis tématu, jeho podstatných vlastností, jak je vidí pisatel (odpověď na otázku, jaké je téma – obvykle dvě přídavná jména).
- Třetí řádek je sestaven ze tří slov vyjadřující dějovou složku tématu (co téma dělá – 3 slovesa).
- Čtvrtý řádek obsahuje větu o čtyřech slovech (sloveso může chybět).
- V posledním řádku je uvedeno jednoslovné synonymum, které opětovně formuluje podstatu námětu.

Pětilístek

Téma – kdo, co? _____

Jaké? _____

Co dělá? _____

Věta _____

Slovo shrnující – synonymum _____

Př.	Slunce	Jaro
	hřejivé jasné	barevné živé
	hřeje svítí pálí	roste kvete zpívá
	Ohřívá naši planetu Zemi.	Probouzí a ohřívá vše.
	hvězda	probuzení

Pětilístek patří mezi metody, které obvykle zvládnou i mladší žáci. Podstatou metody je dovednost shrnout stručně nějaké téma, názor a vlastní postoj.

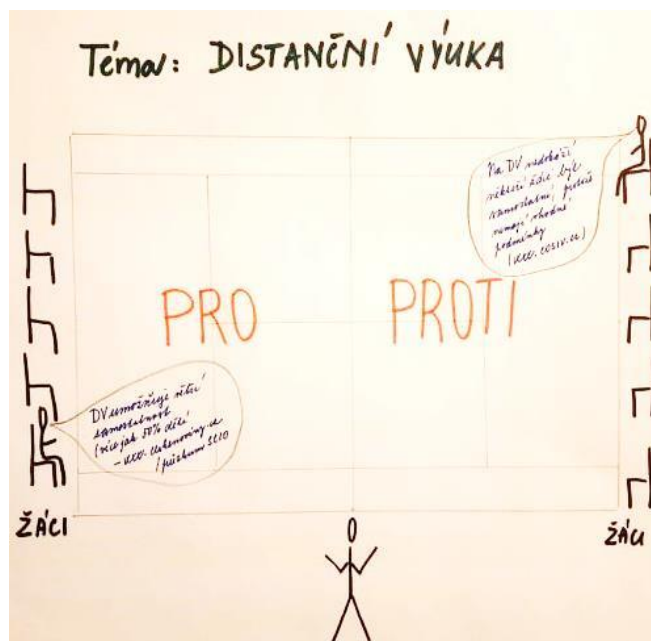
Tenis

Metoda tenis učí žáky pracovat v týmu, umožňuje žákům rozvíjet komunikační schopnosti a vede je k aktivní účasti při debatě. Cílem metody je žáky podpořit, aby se do debaty zapojili, projeví schopnost argumentovat, respektovali pravidla debaty, prosadili svůj názor a opřeli ho o podložená fakta. Metoda klade větší nároky na učitelovu přípravu, kdy musí k danému tématu shromáždit vhodné materiály, a zároveň na vyspělost žáků. Mladší žáci musí pracovat s jednoduchými tématy.

Tenis má svá pravidla. Žáci musí do debaty s oponentem vstupovat s několika podloženými důkazy, které shromažďují na základě vyhledávání informací z různých materiálů (učebnice, vlastní poznámky, encyklopedie, články z věrohodných zdrojů, rozhovory odborníků aj.). Žáci se učí tomu, že se při diskusi musí navzájem střídat, jako je tomu při výměně v tenise.

Metoda je přehledně zpracovaná v publikaci R. Čapka (Moderní didaktika) a lze ji tak popsat následovně:

- Učitel předem připraví k tématu dostatečné množství materiálů a odkazů.
- Učitel třídu rozdělí na dvě poloviny a sdělí téma. Téma by mělo být ožehavé, sporné, kontroverzní – tedy takové téma, které vyvolá emoce a názorově rozděluje společnost. Např. uprchlictví a migrace, marihuana a legalizace, veganství, interrupce, třídít či netřídít, očkovat X neočkovat, distanční výuka: ano x ne aj.
- Učitel zahájí „výzkumnou část“. První skupina shromažďuje materiály a důkazy na podporu svého názoru, druhá skupina hledá důkazní materiály na podporu opačného názoru.
- Žáci v učebnicích, novinách, internetových odkazech, časopisech, svých poznámkách apod. bádají, vyhledávají a shromažďují informace.
- Každý argument musí být žákem doložen s odkazem na pramen (zdroj).
- Žák nemůže použít nepodložený názor.
- Po výzkumné části učitel uspořádá třídy do podoby tenisového kurtu, sám sedí uprostřed na židli rozhodčího, odkud bude posuzovat argumenty žáků.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- Na pomyslnou čáru podání se na každou stranu posadí 1 žák a začíná diskuse. Úkolem každého žáka je obhájit svůj názor. V druhém kole se pak žáci snaží vyvrátit názor svého soupeře. Aktivita funguje jako při hraní tenisu, kdy se žáci střídají jeden po druhém v úderu.
- Učitel pozoruje, zaznamenává, usměrňuje, hodnotí a povzbuzuje verbální projevy žáků.
- Poté, co obě strany využily všechny své argumenty, může učitel vyhlásit vítěze, nebo pochválí obě strany za dovednost v diskusi.
- Následně vyzve k debatě další pár.
- Hodnotit lze jednotlivě či lze vyhlásit celkového vítěze či celou skupinu.

Modifikace:

- Žáci se mohou střídat na jedné židli po jednom argumentu – vytvoří jakýsi diskusní vláček.
- Pokud žáci nejsou názorově vyhraněni, můžou za pomoci učitele psát na tabuli PRO a PROTI a potom teprve mohou začít s výzkumnou částí.

Metoda klade zvýšené nároky na učitele jako rozhodčího této diskusní hry, který musí být více „ve střehu“, aby nedošlo ke konfliktu (např. argumentace jednoho žáka by neměla mít negativní vliv na pocity žáků, jejich sebeúctu či dokonce žáky dehonestovat). To by mohlo vést ke sporům a projevům nepřátelství ve třídě i mimo ni. Některá témata dokáží atmosféru příliš vyhrotit, a proto musí učitel včas zakročit a vzniklou situaci usměrnit.

Zdroje:

- ČAPEK, R. Moderní didaktika (Lexikon výukových a hodnotících metod). Praha: Grada, 2015, 1. vyd. 624 s. ISBN: 978-80-247-3450-7
- <https://adoc.pub/projekt-dynamicka-rovnovaha.html>

Nezaměňovat s aktivizační a fixační metodou!

Hru „TENIS“, ovšem v jiné podobě a sledující jiný cíl, můžeme využívat na začátku nebo na konci vyučovací jednotky, kdy hlavním cílem je zopakování a upevnění učiva. Můžeme ji uplatnit v úvodu hodiny k opakování minulého tématu, nebo v závěru hodiny k shrnutí. Žáci pracují ve dvojicích, učitel zadá téma k opakování, které rozdělí do několika částí a žáci si ho opakují po dobu 3 – 4 minut. Poté si kladou otázky, hrají tenis. Při správné odpovědi žák získává bod jako v tenise (15:0), žák pokračuje – pokládá další otázku. Pokud druhý žák odpoví správně, je skóre 30:0, odpoví-li špatně je stav 15:15. Takto se pokračuje až do konce hry, jako při tenise. Více informací naleznete v:

Sitná, D. *Metody aktivního vyučování. Spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. 1. vyd., 150 s. ISBN: 978-80-7367-246-1.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

7. Hry a pomůcky na podporu čtenářské gramotnosti

- Čtenářská věž
- Bílé historky
- Čtenářské kostky, Čtenářské sáčky
- Kořínek a Větvička v....., Pipin, Týna a, Dobrodružství pana.... – knížečka, kde text doplňuje dítě podle vlastní fantazie
- Pohádkové kufříky
- Časopis CVAK
- Česká a světová literatury, Albi
- Pexeso – přísloví a pořekadla (a jiné), Albi
- Čtenář, karty Scio
- Hra Přines si svou knihu, Mindok
- Černé historiky Mindok
- Čtenářská věž, Albi
- Aktivita
- Hraní rolí – Scio
- Lapbooky
- Karty ANO – NE

www.uciteleucitelum.cz

www.ucitelnice.cz

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY